

Posudek oponenta na diplomovou práci

Název práce:	Psychologické souvislosti kariérového vzdělávání a kariérového poradenství u adolescentů
Autorka:	Bc. Marie Vosmíková
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.
Konzultantka:	doc. PhDr. Lenka Morávková Krejčová, Ph.D.
Oponentka:	Bc. Lucie Zernerová, MSc., Ph.D. Psychologický ústav, AV ČR

CÍLEM předložené diplomové práce je podle slov autorky zjistit, (1) jaké proměnné hrají roli při rozhodování středoškoláků o kariéře, (2) jaké mají středoškoláci potřeby a očekávání od moderního kariérového poradenství a vzdělávání a (3) navrhnout model intervenční práce (doporučení pro kariérové vzdělávání a intervenční programy kariérového poradenství, s. 45), které vycházejí jak z širšího mezinárodního výzkumu v této oblasti, tak z empirických zjištění této práce.

PO FORMÁLNÍ STRÁNCE předložená diplomová práce obsahuje dvě hlavní části. První, literárně přehledová část, je rozdělena do čtyř přehledných a jasně strukturovaných kapitol (tři kapitoly teoretických a jedné kapitoly metodologické). Druhá, empirická část zahrnuje pět kapitol. Diplomová práce obsahuje 88 stran textu včetně seznamu použité literatury a 7 příloh (9 stran). Seznam literatury zahrnuje 78 titulů, z čehož převážná většina titulů představuje zdroje v anglickém jazyce (60 titulů).

V TEORETICKÉ ČÁSTI autorka se nejprve soustřeďuje na přehledné vymezení základních pojmů v oblasti kariérového poradenství a vzdělávání a přiblížení různých teoretických perspektiv, které formovaly tuto oblast z historického hlediska. Následně se pak obrací do současnosti a snaží se tuto oblast mapovat vzhledem k aktuálním praktickým aplikacím a výzkumným trendům ve světové literatuře. Autorka zde nabízí zajímavý přehled zahraničních modelů kariérového poradenství a vzdělávání v několika Evropských zemích, naopak relativně malý prostor je zde věnován zmapování současné situace v České republice. Autorka jednak konstatuje tvrzení Pýchové a kol. (2020), že „v praxi je kariérové poradenství na českých školách spíše službou nahodilou a neexistuje zavedený systém intervencí.“ (s. 44), na druhou stranu však současné intervence zmiňuje pouze mimochodem (např. Národní cenu kariérového poradenství (s. 44), nebo Návrh konceptu integrovaného systému kariérového poradenství (s. 76, v diskuzní části) a bez reflexe těchto iniciativ vzhledem k citovaným mezinárodním modelům anebo vzhledem k širším teoretickým souvislostem prezentovaným v této části. Vzhledem k cílům práce doporučit konkrétní postupy a navrhnout model intervenční práce se středoškolskými studenty v ČR by podrobnější

zmapování současných intervencí mohlo poskytnout důležité informace ohledně aktuálního kontextu a zvýšit tak relevanci a aplikovatelnost daných doporučení.

Vzhledem k samotné výzkumné otázce ohledně proměnných, které vstupují do kariérního rozhodování u adolescentů je stěžejní kapitolou teoretické části kapitola třetí, kde autorka představuje teorii a vědecký výzkum ohledně psychologických konceptů jako pracovní identita, kariérová zralost, kariérová nerozhodnost, kariérové vnímání vlastní účinnosti a dalších. Jednotlivé koncepty jsou představeny převážně formou stručného obecného popisu teoretických rámců, z nichž vycházejí. Volba konceptů vychází z metaanalytických studií (např. Whiston a kol., 2017) a úzce koresponduje s tematickými okruhy diskuzí v rámci polostrukturovaných ohniskových skupin, které autorka využívá ke sběru kvalitativních dat v empirické části.

Za relativně slabou stránku teoretické přehledové části se dá považovat nízká míra syntézy jednotlivých teoretických přístupů a určitá neprovázanost témat. Autorka např. zmiňuje rozdělení mladých lidí do čtyř skupin podle toho, zda učinili/neučinili kariérní volbu a zda mají/nemají alternativy výběru (s. 32) – dále však toto téma neinterpretuje ani na něj výslovně nenavazuje v další práci. V kapitole o diagnostických nástrojích (kapitola 4.1) chybí bibliografické údaje u jednotlivých nástrojů a objevuje se zde také poněkud zarážející interpretační nepřesnost. Autorka zde zmiňuje Hollandovy diagnostické „samovyšetřovací“ nástroje jako „eticky neobhajitelné v dnešním světě“ (s. 39) s odkazem na Gottfredsona (1999) – ten je ale ve svém textu považuje za velmi praktické, ekonomicky výhodné a užitečné. Z etického hlediska bylo podle APA v r. 1975 nepřijatelné, aby si klienti mohli sami vyhodnotit své testy bez přítomnosti kvalifikovaného psychologa. Gottfredson tento (historický) požadavek požaduje za myšlenkově omezený a konstatuje, že od něj již bylo našťástí upuštěno (Gottfredson, 1999, s. 21).

EMPIRICKÁ ČÁST přibližuje kvalitativní studii s cílem zmapovat potřeby studentů ohledně kariérového vzdělávání a poradenství v ČR a navrhnout praktická doporučení pro školy i samotné poradce. Zde je nutné podotknout, že výzkumný problém je představen poněkud nešťastně sérií sice možná opodstatněných, avšak nepodložených tvrzení (s. 45). Co se týče designu a realizace výzkumného projektu, autorka zde poskytuje základní potřebné informace a je patrná snaha o podrobné zpracování jak metodologické části (zejména s ohledem na sběr dat pomocí ohniskových skupin), tak i zpracování samotných výsledků, které prezentuje v úzké provázanosti na výpovědi účastníků. Stěžejní otázkou v této části zůstává využití zakotvené teorie jakožto designového rámce dané studie, který vznáší poměrně specifické požadavky na sběr dat směřující k teoretické nasycenosti kódů, kódování materiálu za účelem vytvoření proměnných budoucí teorie a konstruování samotné teorie jakožto sady tvrzení o vztazích mezi proměnnými (Švaříček & Šedřová, 2007). Ačkoliv autorka v prezentaci výsledků hovoří o proměnných, tyto se zdají být spíše výsledkem tematické analýzy a hlubší teoretické uchopení procesu kariérního rozhodování, které by přesáhlo rovinu deskriptivní, tematické klasifikace zde chybí. Taktéž zde chybí reflexe průběhu analýzy dat (např. právě zajištění teoretické nasycenosti kódů či sebereflexe ohledně

možného vlivu autorčiny teoretické znalosti tématu a úvodních škál na výpovědi účastníků ohniskových skupin).

V DISKUZNÍ ČÁSTI autorka uvádí, že shrne a bude diskutovat pouze nejdůležitější výsledky – objevuje se zde například podnětná diskuze tématu nejistoty a s ní spojené kariérní nerozhodnosti a také pasáž o vlivu tradičních médií a sociálních sítí na kariérní rozhodování u mladých lidí. Avšak diskuze dalších teoreticky i prakticky velmi zajímavých témat, jako například hodnoty a ostatní proměnné, které autorka identifikovala jako klíčové v rámci procesu kariérového rozhodování u středoškoláků v ČR i v teoretickém přehledu v úvodní části zůstávají zcela stranou. Praktická doporučení, která jsou hlavním cílem této práce, pak čerpají jak z empirické tak i z teoretické části, avšak i tato část odráží určitou nižší míru propracovanosti.

Silné stránky

- + přehledně zpracovaný teoretický přehled s dostatkem zdrojů
- + představení metodiky sběru dat a samotná realizace vedení ohniskových skupin
- + realizace předvýzkumné (pilotní) fáze a zohlednění zpětné vazby
- + realizace ohniskových skupin online v průběhu epidemie covid-19 a přihlédnutí k aktuální potřebě účastníků (např. zoom fatigue)
- + velmi dobře zpracované materiály pro účastníky ohniskových skupin

Slabé stránky

- chybí systematictější přehled různých modelů/iniciativ kariérového poradenství a vzdělávání v ČR
- u diagnostických nástrojů chybí bibliografické údaje
- metodické nejasnosti/nedostatky vzhledem k uplatnění zakotvené teorie
- pouze velmi výběrová / nesytematická diskuze výsledků

Předloženou práci hodnotím **DOBŘE** nebo **VELMI DOBŘE** dle výsledku obhajoby a **DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ**.

V Hradci Králové, 25. 1. 2022

Bc. Lucie Zernerová MSc. PhD.